

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu post'ă în lăintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratic' se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platecu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'ă
publicare câte 7 cr., la adou'ă și a
trei'ă câte 6 cr. v. a. și preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariulu
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 86.

Sibiu, 27/8 Novembre 1879.

Anulu II.

Proiectulu budgetului Ungariei pe anulu 1880.

Conformu promissiunei din Nr. precedente și
dupa exemplulu celor mai multe diarie, reproducem
și noi tôte cifrele budgetului asia precum sunt acele
propuse dietei de către ministrulu finantiilor, că-
ci numai cunoscundu și combinandu pe acelea, vomu
fi în stare de a ne formă și noi opiniune justa,
nepreocupata, nepassionata despre orribil'ă stare la
care au ajunsu finantiile statului acestuia, comparate
cu ale totoror celoralte din Europ'ă, afara numai
de cele turcesci și dóra de a le Spaniei.

Este usulu de a incepe dela spese și apoi
a caută de unde se se copere acelea. Chiaru și
metodulu acesta este o simptoma de stare nesane-
tósă. Alti moritori particulari căti nu sunt desti-
nati a se face ministrii de finantie și nici cavaleri
dedati a încarcă la datorii și a se resfată în ele,
mai antaiu se intréba care este venitul loru siguru
s'au celu puçinu probabile și se intindu numai pâna
unde le ajunge plapom'ă.

A. Spesse ordinare.

	1880	1879
	f l o r i n i	
List'ă civila reg.	4,650.000	4,650.000
Cancelari'ă cabinetului	69.492	69.669
Diet'ă tieriei	1,274.741	1,309.960
Spesse comune ale monar- chiei	31,156.881	29,337.899
Pensiuni centrali	137.870	140.696
Pensiuni ce se dau în tiéra	3,939.446	3,903.202
Interesse și amortisatiuni	94,671.509	93,023.894
Anticipatiuni la cali ferate și garantii de cali ferate	10,942.000	10,200.000
La budgetulu internu alu Croatiei	5,438.848	5,322.799
Portulu Fiume	84.655	84.140
Contabilit. statului	130.000	130.000
Presidiulu ministeriale	308.600	308.600
Ministeriulu de langa per- són'ă Maiest. Sale	50.343	50.343
Ministrulu și personalu Croa- tiei	35.880	35.880
Ministeriulu de interne	7,514.983	7,492.469
Ministeriulu de finantie	39,133.638	39,487.352
Ministeriulu lucrariilor pu- bliche și anume:		
a) insusi ministeriulu	4,547.071	4,200.887
b) calile fer. ale statului	9,430.423	8,270.000
Minister. de agricultura, com- merciu și industria	11,088.761	10,572.374
Minist. cultelor și instruct. publice	4,385.437	4,228.410
Minister. alu justitiei	9,952.078	9,914.369
Minister. alu armatei teri- toriale	6,398.000	6,398.015
Sum'ă	245,340.656	239,130.959

B. Spesse transitorie și investitiuni.

I. Spesse transitorie.

Ministeriulu de langa per- són'ă Maiest. Sale	5.000	5.000
Ministeriulu de interne	23.243	34.958
Ministeriulu de finantie	168.500	1,257.500
Minister. de agricultura etc. Ministeriulu de culte și in- structiune	164.000	51.000
Ministeriulu alu armatei teri- toriale	30.670	30.670
Sum'ă	55.242	55.242
Sum'ă	446.655	1,434.370

II. Investitiuni.

La minist. de finantie	3,727.991	3,989.665
La lucrari publice:		
a) în ministeriu insusi	3,019.960	3,692.000
b) la calile ferate	846.000	692.400
La minister. de agricultura, comerciului și industria	162.000	
La minister. cultelor și in- structiunei	46.400	27.800
La minister. alu justitiei	80.000	80.000
Sum'ă	7,882.351	8,472.865
Sum'ă totale de spese or- dinare și extraordinare	253,669.662	249,038.193

C. Spesse extraordi- nare la cass'ă centr. a monarch. întregi	2,512.000	9,420.000
--	-----------	-----------

A. Venituri ordinare.

	1880	1879
	f l o r i n i	
Din datoriile statului	3,771.631	3,046.173
Dela Fiume	570	570
Dela comptabilitatea statului	1.800	1.800
Dela minist. de interne	852.254	853.463
Dela minist. finantiilor	207,519.065	196,776.552
Dela minist. alu lucrariilor publice:		
a) insusi ministeriulu	76.310	76.859
b) venitul din calile fer. ale statului	9,430.423	8,270.000
Dela minist. de agricultura etc.	10,435.085	9,836.276
Dela minist. alu cultelor	430.857	423.035
Dela minist. alu justitiei	285.640	298.200
Dela minist. armatei terit.	115.732	108.242
Sum'ă venit. ordinare	232,919.367	219,691.170

B. Venituri transitorie.

La minist. de interne	4.988	4.588
La minist. de finantie	3,425.349	2,512.844
Sum'ă	3,430.927	2,517.432
Sum'ă totale a veniturilor ordinare și extraordinare	236,350.294	222,208.602

Bilantiu.

Spesse ordinare	245,340.656	239,130.958
Spesse extraordinare	446.665	1,434.370
Investitiuni	7,882.351	8,472.865
Sum'ă totala	253,669.662	249,038.193
Venituri ordinare	232,919.367	219,691.170
Venituri extraordinare	3,430.927	2,517.432
Sum'ă intréga	236,350.294	222,208.602
Deficitu	17,319.368	26,829.591

Dupa acestea ministrulu mai scade din deficitu
1,800.000 fl. în sperantia că are se'i între dela
petroleu, adaoge inse spese bosniace și asia ese
că deficitulu va trece pe a. 1880 preste 18 milióne,
de care inse ne vomu ocupă în altu Nr.

Revista politica.

Sibiu, 7 Novembre st. n. 1879.

Lasandu pentru astadi, afacerile interne ale
monarchiei austro-ungare la o parte, ne vomu in-
dreptă privirile asupra vechiulu Bisantiu, de unde
în dilele din urma venira niste sciri fôrte alarma-
tore și de o inportantia politica fôrte grava.

Acele sciri telegrafice ne spunu în cunoscutulu
loru stilu laconicu și secu, că: ambasaduru engle-
sescu din Constantinopolu sir Augustinu Layard
au prezentatu Sultanulu Abdul-Hamid unu feliu de
ultimatum prin care, în terminii cei mai ener-
gici cere dela guvernulu turcescu garantii serióse
și suficiente pentru realizarea reformelor promise
în Asi'ă mica; amenintia pe Sultanulu cu detro-
narea și inlocuirea lui prin fratele seu Rechad-
Efendi, care va fi pusu subt protectiunea și
controlulu Angliei, Franciei și alu Austro-Ungariei.
Dejá unu despertiamentu alu flotei englesesci a pri-
mitu ordinulu se plece spre Archipelagu; asemenea
au primitu și flotil'ă austro-ungara din Mediterana
ordinulu, de a pleca dela Aten'ă spre Besica-Bai.
Sultanulu inspaimentatu au apelatu la ajutoriulu
Russiei. Ambasaduru russescu Lobanof a plecatu
la Livadi'ă, pentru că se céra noue instructiuni
dela Tiarulu, fatia cu critic'ă situatiune creata prin
ultimatu englesescu.

Pentru că se întiegemu mai bine coprinsulu
acestoru sciri și pentru că se ne potemu dá contu
despre consecintiele possibile ale actualei situatiuni
orientale, este necesaru se aruncamu o repede
privire retrospectiva asupra evenimentelor care o
au provocatu.

Indata dupa reintórcerea din concediulu avutu,
ambasaduru englesescu sir A. Layard, pleca din
Constantinopolu într'o lunga caletoria de inspectiune
în Siri'ă, cu scopu de a se informă la fati'ă lo-
cului, despre seriozitatea reformelor pe care gu-
vernulu turcescu promissese Europei de a le introduce
în Asi'ă mica, subt auspiciile guvernatorulu Midhad
pasia, care a fostu agratiatu și rechematu în urm'ă
staruintelor cabinetului dela St. James. Am-
basaduru englesescu avu ocasiune în decursulu

caletoriei sale a se convinge, că guvernulu turcescu
se cugeta la ori ce alta, numai nu la introducerea
reformelor promise, ba ce este mai multu și mai
decisatoru, afla dela Midhad pasia, că guvernulu
Sultanulu nu numai că i refusa constantu ori ce
mijlôce necesare pentru introducerea acelor reforme,
dar' ilu inpedea de a face chiar și acele inbuna-
tari, pe care le ar putea realisă fara multe greu-
tati și sacrificii banesci.

Intr'aceea Sultanulu într'o buna diminétia, séu
din capriciu séu indemnatu de vre-unulu din colegii
diplomatici ai lui sir Layard, afla cu cale a'și
dimissionă ministeriulu și a incredinti'ă guvernulu
pe manile lui Said și ale lui Mahmud-Nedim pasia,
despre care se sciă, că sunt niste creature venale
și corupte prin bani russesci. Acésta schimbare
de cabinetu a iritatu și a facutu o impressiune
fôrte rea asupra cabinetelor europene, care crescú
și mai multu, prin demissionarea lui Midhad pasia
din postulu seu de guvernatoru.

Urmarea acestoru capricii ale Sultanulu, pe
cari suntemu și noi aplecati a le reduce la influin-
tiele secrete ale diplomatiei russesci, a fostu ener-
giosii pasi ai ambasaduru englesescu, ce paru a
fi secundati și de către guvernulu austro-ungaru.
Sultanulu deci va avea se aléga între protectiunea
russesca și atunci — resbelulu orientalu este re-
inceputu, séu că va cede și se va plecá érași cu
umilintia înaintea autoritatii Europei. În casulu
primu, aliantia austro-germana ce a fostu și este
inca atâtu de multu discutata, va avea a trece
prin prob'ă de focu, éra în casulu alu douilea,
cris'ă orientala nu se va delaturá, ci numai se va
amaná pe unu timpu nedefinitu.

Imperiulu turcescu este putredu și elu se afla
în ultimulu stadiu alu agoniei sale. Acésta este
astadi o convictiune intima și o dogma nealterabila
a diplomatiei europene, care a primitu ratificarea
și sanctiunea sa, chiaru prin acelu famosu tractatu
dela Berlin, prin care Europ'ă a facutu ultim'ă
incercare de a galvanisă cadavrulu „omului bol-
navu“ din Stambul. Dar' în locu de a'lu galva-
nisă și alu reintineri, diplomati'ă l'au inadusitu și
ea acuma se afla în positiunea unui medicu, care
este condamnatu se asiste la mórtea pacientului
seu, pentru acarui reinsanatosiare au facutu espe-
rimentele cele mai desperate și ridicale.

Situatiunea orientala creata prin tractatulu
dela Berlin a devenitu impossibila, de órece a fostu
creata în modu arbitraru și artificiosu. Poterile
europene voru trebui deci, a se decide în modu
definitivu, asupra deslegarei cestiunei orientale, care
a devenitu neamanabila și care a prefacutu în ilu-
siuni vane, orice sperantie de inbunatatire.

Că Austro-Ungari'ă va avea se jóce unulu din
rolurile principale în desfasiurarea ulterióra a dra-
mei orientale, credemu că nu mai sufere nici o
indoiala. Cu atâtu mai instrainetoru inse este, că
ea în aceste momente grave ea se afla reprezentata
în Constantinopolu prin unu ambasaduru demissio-
natu, comitele Zichy, care isi pachetédia coferele
pentru că se plece. Cine va fi urmatoriulu acestuia?
Inca nu se scié.

Nu mai puçinu inportantu va fi și rolulu sta-
telor dunarene și cu deosebire alu României,
în casulu unei conflagratiuni generale, care va re-
clamá cea mai mare prudentia și celu mai luminatu
patriotismu alu acelor barbatu de statu romani,
cari conducu astadi destinele gintei romane din
Orientu. Cu atâtu mai neasteptatu și mai durerosu
ne au atinsu scirea venita dela Bucuresci, că d-nu
ministru-presedinte Joa nu Brateanu și-au datu
demissiunea, obositu fiindu și desgustatu pâna la
mahnire prin dificultatile, eternele inpuseturi și
necrutiatórele sicanari ale opositiunei actuale, cari
ar trebui se fia subt demnitatea unei opositiuni ce
se respectédia și pretinde a fi respectata.

Credemu inse și avemu firm'ă sperantia, că
nici A. S. R. principele Carolu și nici natiunea,
nu va suferi că în tempuri atâtu de grele precum
sunt acestea, unu astfelu de barbatu de statu, pro-
batu și luminatu precum este d. J. Brateanu, se

lipsesca din consiliul Romaniei si dela postulu seu de cãrmaciul alu Statului romanu. Romani'a este inca departe de a fi ajunsu acelu timpu, in care se se pãta lipsi de acei barbati devotati, cari s'au luptatu si se lupta inca cu poteri unite pentru esistentia, consolidarea si viitorulu statului romanu, acarui devisa trebuie se fia acuma mai multu cã ori candu: „Viribus unitis!“

Magnatii Ungariei si ai Transilvaniei in revolutiunea din 1848/9.

(Urmare si fine.)

Intre rebelii loru numera magiarii la locul antaiu pe generalulu c. r. comite Vécsey, carele rogase pe imperatul, cã se nu dea pardonu nici fiului seu, care luptase in armat'a unghuresca, prin urmare si contra tata-seu, cu sabii'a inpumnata. Alaturea cu acesta punu pe br. Jeszenák jun. carele si dupace spendiurara pe tata-seu in 6 Oct. 1849, totu a remasu in servitiu austriacu, din care cauza mama-sa l'a blastematu.

Altu generalu com. Adamu Teleki, comandante alu unei brigade unghuresci, a trecut la austriaci in momentele cele mai critice, candu banulu Jellacsics petrunse cu oštea sa in Ungari'a, pãna spre laculu Balatonu.

Pe comitele Eugeniu Zichy l'a pus in furci generalulu Görgey cã pe unu tradatoriu si spionu alu lui Jellacsics, 'ia si confiscatu si devastatu averile.

Unu altu generalu unghuru comitele Lázár a trecut la feldmarsialulu principe Windischgrätz, indata-ce acesta petrunse cu armat'a sa in Ungari'a.

Comitele Georgie Andrassy dela Pressburg a scapatu cu fug'a la Vien'a, din cauza cã fiindu „reactionariu“, erã p'aci se'lu spendiure commissariulu kossuthianu L. Ujházy.

Grafi Desseffy au lucratu din tôte potterile loru in contra revolutiunei unghuresci.

Grafi Stefanu Szirmay si Alexandru Szirmay au organizatu o trupa de voluntari in contra kossuthianilor, era cumnatulu loru comitele Nyáry a operatu in aceea cã oficiariu de statu maioru.

Grafi Ant. si Alex. Forgács a calauzitu corpulu generalulu rusescu Panjutin si au datu focu cetatiei Losontiu.

Grafi Nicol. si Alex. Török au fugitu la austriaci si au servitu in armat'a imperiale in totu timpul revolutiunei.

Intocma cã si cei numerati pãna acilea au lucratu in contra revolutiunei si pentru cas'a Habsburg grafi: Ludovicu Károlyi, care au scapatu cu mare greutate de furcile unghuresci, Mauritiu Almássy, Franciscu Zichy, Sztáray, Rud. Csáky, Josefu Pálffy, Casimiru Eszterházy, Emanuelu Zichy; apoi baronii Josifu Horváth, A. Semsey, Samuilu Josika etc. etc. Pe toti acestia si pe mai multi altii revolutionarii lui Kossuth erã se'i inpusce sau spendiure, indata ce aru fi potutu pune man'a pe densii. Epigonii (urmasii) de astadi ai acelei partide nu voru se erte nici repasatului baronu Josifu Oetvös fostului ministru, cã-ci vedindu elu furiile rebelliunei si selbatec'a macelare a generalulu comite Lambert in Sept. 1848 pe podulu dela Pest'a, fugi in Bavari'a, de unde nu se întorse pãna dupa pacificare.

Au fostu si familii de magnati, care 'si inpartira pe membrii de sexulu barbatescu asia, in cãtu unii servia la austriaci si muscali, altii la kossuthiani si anume dintre fratii com. Eszterházy, Paulu la unghuri, Mauritiu la austriaci; asia facura si grafi Hunyady si altii.

In conventulu revolutionariu dela Dobritnu, in care s'a decretatu proscriptiunea, nu participase mai nici-unu magnatu. Din contra s'au aflu destui intre densii, carii alergara la Olmütz spre a se inchinã monarchului Franciscu-Josifu proclamatu in 2 Dec. 1848. Sunt prea bine cunoscute si suplicele incarcate cu subscriptiunile numeroase ale magnatilor magiari, inaintate la imperatul Nicolae spre a'i cere „ajutoriulu eficace contra rebelliilor unghuri si poloni.“

Vede ori-cine, cã aceste revelatiuni istorice, facute in press'a magiara, sunt de inportantia suprema chiaru si pentru celu mai de aprópe viitoriu. Din tôte inse invetiamu deocamdata atãta, cã in regiunile superiori ale societatiei magiare, partid'a austriaca a fostu si in 1848/9 multu mai numerosa decãtu cea asia numita nationale exclusivu magiara. Pãna in dio'a de astadi publicistii magiari inputa romanilor, serbo-croatilor si slavacilor, cã acestea trei popóra au statu pe partea

casei imperatesci, sau cum dicu ei in batjocur'a cã au fostu mituiti de cãtra Camarilla, adeca dela curte. Daca acei publicisti s'aru bucurã de atãta avere, cãta a datu Camarilla romanilor, atunci ei toti bine aru amblã goli cã napulu si peritori de fôme. Nici cu cãtu ai orbi unu siórece. Camarilla nu a sciutu nimicu, nici macaru cã ar existe in acêsta monarchia o natiune romanésca, pãna candu nu s'a manifestatu ea insasi cu sgomotu. Vorb'a mutilor nu o aude nimeni. Cum erã se'i audia si cunósca cineva, pre cãtu timpu ei „emoriebantur tamquam humillimi et devotissimi servi et iobagiones perpetui.“

Romanii s'au aruncatu in partea in care se aflã marea majoritate a magnatilor magiari, mai tóta poporatiunea rurala magiara si multime de orasiani magiari, cari fara concursulu romanilor pe la orasiile loru s'aru lati de fôme si saracia.

Transilvani'a.

Adunarea generala a subdesp. III. alu Ass. tr. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu tiena la Gur'a-Riu in 2 Novembre a. c.

La acêsta adunare au luat parte din sinulu Comitetului dd. Dr. Il. Puscariu, protosingelu si asses. cons., cã presedinte; N. P. Petrescu si G. Brateanu; pe langa acestia s'au mai prezentatu din Sibiu dd. M. Toma, adm. protop., Dr. N. Olariu si R. Balasju.

Convenindu in un'a din salele scólei (comun'a are trei invetiatori), erau 12 óre. Presedintele deschide adunarea prin o cuventare fórte acomodata espunendu scopulu si intentiunea Asociatiunei si aretandu necesitatea de a contribui fia-care romanu pentru acestu institutu nationalu. — Secretariu alu siedintiei se alege d. N. P. Petrescu, carele in lips'a secretariului subcomitetului, isi cetesce mai antaiu raportulu seu asupra activitatii comitetului, dup'aceea pe celu alu cassariului d-lui dr. Moga. Sum'a disponibila la cassa cu finele anului, inclusive cei 4 auri de premii, cari se voru inparti in anulu urmatoriu, este fl. 114 si 35 cr.

Ambele rapórtse se iau spre sciintia. — Dr. Olariu vrea se scie cãte siedintie a tienutu comitetulu in decursulu anului? si in urm'a responsului datu de raportoru se declara multumitu. Se alege apoi o comisiune in persónele d-loru J. Munteanu si Aronu, pentru incassarea de taxe si ajutóre. Inscriinduse membrii presenti, list'a se lasa de ocamdata deschisa si, conformu programei d. adm. protop. Toma cetesce interesant'a sa disertatiune: „Consideratiuni asupra stãrei poporului romanu si a mijlócelor prin cari s'ar poté ajutã.“ Disertantele au fostu ascultatu cu mare placere. Simburele temei a culminatu in practic'a, ideia cã prin comune se se infintiedie asia numite „Societati de pastrare si ajutoriu inprumutã“. — Acêsta terminata, raportoru comisiunei cetesce rezultatulu inscrierilor, care a fostu intr'adeveru surprindetoriu. Ni se comunica adeca, cã in numerariu s'au incassatu fl. 264.01 plus 10 fl., de mai tardiu — fl. 274.01, cari s'au predatu secretariului ad hoc. La sum'a acêsta se va mai adaoge fl. 100 indata ce autoritatile competente voru aprobã decisiunea comitetului comunalu, prin care acesta hotaresce a inscrie comun'a politica, cã membra ordinara cu tax'a receruta, adeca pentru totudeauna. In modulu acesta sum'a totala incassata cu ocaziunea acêsta pe sém'a Asociatiunei face fl. 374.01.

Déca consideramu rezultatele cate s'au obtinutu, la Asociatiune de cãtiva ani, déca consideramu cãtu de multu s'au combatutu in tempulu din urma ide'a subdespartimentelor cã nepractica atunci, de siguru, rezultatulu adunarei din Gur'a-Riu a fostu stralucitu.

Éta ce e in stare unu singuru despartimentu, numai se fia condusu cu puçinu zelu!

Cu deosebita bucuria trebuie se amintescu, cã in numerariulu de susu se coprindu si taxele de membri ordinari à fl. 100 a dd. Jacobu Arsenie si Joanu Rebege, cari, cã fii adevorati ai natiunei cunoscute ranele ei si, intielegendu insemnatatea sublima a Asociatiunei nóstre, au alergatu cu denariulu loru si l'au depusu pe altariulu celui mai frumosu palladiu alu nostru. Numele d-loru voru fi in eternu petrecute intre binefacetorii cei mai generosi ai natiunei. Dea ceriulu, cã d-nii Arsenie si Rebege se aiba inca multi imitatori pe acestu terenu nobilu de emulatiune nationala!

Ultimele doue puncte au fostu completarea comitetului prin departarea din Sibiu a d. membru V. Petri, si defigerea locului adunarii generale proxime.

La propunerea d-lui Dr. Olariu, de membru se

alege d. M. Toma, ér' pentru tineria adunarii urmatóre, se decide comun'a Tilisc'a.

Terminandu-se agendele adunarii, presedintele multiamesc in termini caldurosi atãtu fruntasiloru comunei, cãtu si tuturoru celoru presenti pentru zelulu si interessulu doveditu façia de Asociatiune. La aceste, in numele comunei, raspunde parintele administratoru. Siedinti'a se ridica la 3 óre p. m.

Urmã dupa aceea prandiulu comunu in casele ospitaliere ale d-lui Arsenie. Bucatele escelente, ér' vinulu d-lui proprietariu, de ce ilu beai, de ce nu te mai saturai de elu. Petrecerea vesela presarata cu toaste serióse si glumetie a duratu pãna tardiu cãtra mediulu noptii. Multu au contribuitu la animarea petrecerei patru óspeti onorati, sositi dela Orlatu, si anume d. Bacea, capitanu, si locotenentele Siandoru de Vistea cu amabila-soçie si d. locotenente Pavelu Munteanu; firesce prin incidentulu acesta, s'a facutu o schimbare esentiala in constituirea nóstre, alegõdu cu unanimitate o — noua presedintia.

Din comunele vecine s'au prezentatu d. Neamtiu notariu si O. Petra invetiatoriu din Sibielu si d. M. Toporceanu din Tilisca. P.-P.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului.“

— Sibiu, Novembre 1879.

Domnule Redactoru! Se nu ve prinda mirare cã, dupa lungulu meu silentiu, reiau pën'a de publicista si de pedagoga ce pausédia de 7 ani. Ve veti convinge din cele relatate mai la vale cã interesele culturai fiindu lesate, ar fi culpabilu d'a privi retrogradarea cu indiferentia.

Ultim'a joi, in 30 Oct. m'am prezentatu, cu copil'a mea, de 6 ani care possede dejã cunoscintie elementare de istori'a universalã, de istori'a sacra, de desemnu etc. m'am prezentatu la usi'a galeriei de tablouri din palatul Brukenthal, ce este se dice, unu museu publicu, deschisu publicului in fia-care Joi. Intentiunea mea erã d'a visita pinacotec'a.

O persóna in etate, purtandu haine de domnu, ne esi in coridoru inainte si ne opri d'a intrã dicendu cã „intrarea saleloru coprindendu tablourile este oprita copiiloru.“ — Für solche Kinder? ilu întrebaui cu mirare, aratandu'i copil'a ce nu avea de locu aerulu d'a esi din fasia. — Dã, imi raspunde, „Kinder dürfen nicht eingelassen werden.“ — „Sonderbare Ideen!“ nu m'amu potutu opri d'a esclamá luandu imi calea in dereptu.

Permiteti imi, Domnule redactoru, a întrebã, prin aceste renduri, pre acea persóna cu aeru de domnu, care a refusat intrarea galeriei unei dame si unei damicele in o di candu galeri'a erã deschisa publicului, permiteti imi d'alu întrebã, daca museulu este interdisu numai copiiloru de class'a inteligenta copiiloru nobili, copiiloru romani sau copiiloru de ori-ce trépta sociala, de ori-ce cultura, de ori-ce nationalitate, fia chiaru Sassi?

Cã fosta publicista francesã, cã proprietara redactóre a unui diaru pentru litere, belle-arte si pedagogia, cã fosta professóre de pedagogia si inspectóre generala a Scóleloru de fete in Romani'a, cã membr'a „Societatiei literatelor“ din Paris, cã membr'a Atheneului pentru litere si belle-arte din Paris, cã membra a Societatiei pentru sciinte, litere si belle-arte din Franti'a, cã membra si delegata generala (Allgemeine Bevollmächtigte für Siebenbürgen) des Allgemeinen Fröbel Erziehungs Verein's din Germani'a, cã autóreã a mai multor opuri pedagogice premiate in Franti'a si Romani'a, întrebu pre Domni curatori ai museului si ai pinacotecei Brukenthal, daca in adeveru exista in instructiunile domnului pazitoru a opri intrarea galeriei copiiloru de class'a inteligenta, copiiloru bine crescuti carii, cu parintii loru de mana mergu a visitã galeri'a pentru a se instrui, pentru a se cultivã?

Candu ar fi acêsta, asiu dori a aflã dela acesti domni cã din ce tiera, din ce timpi au adoptatu o idea celu puçinu stranie?

Respundendumi-se cã nu copiiloru in genere, ci numai copiiloru ne-sasi este oprita visitarea galeriei, atunci asiu avea numai a combate unu simtumentu micu, humilitoru pentru natiunea ce'lu manifesta, in contradicere fiindu cu simtiulu de justitie, de nobila generositate ce are a caracterisã individulu sau poporulu cultu.

Ce egoismu! asiu strigã atunci. Ei voiescu a beneficiã cu o exclusivitate neertata de elementele cultivatóre ce, fericite intimplari, le au pus in mana!

Pôte inse lesatóreã mesura a escluderei junimei este, nu specialu aplicata copiiloru romani, ci copiiloru generalmente. Acêsta ar fi si mai tristu.

Atunci nu cã romanu ci cã omu strigu: tristu! de o mie de ori tristu!

Unde? Cum se se crésca copilulu omu? de nu cu totu ce pôte fi mai frumosu, mai inaltu, mai inobilatoru, mai perfectionatoru subt ochiu?

Care omu cultu, care pedagogu — ii cunosc, si pre cei germani, pre toti — cine a pretinsu cum-cã templulu artelor, templulu frumosului nu este pentru copii, pentru fiintiele june, a caroru ánima, alu caroru gustu este in formatiune?

In numele ideiloru civilizatóre ale secolului alu XIX-lea, in numele principiiloru pedagogice moderne, in numele dreptului de cultura si perfectionare, in numele interesselor educatiunei si ale instructiunei, in numele chiaru alu onórei nationale sassesci carii voiescu a fi o natiune culta, ceru a nu se mai refusã visitarea pinacotecei copiiloru ce vinu cu parintii loru, spre a catã acolo elemente de cultura.

Baronulu de Brukenthal cã omu cultu si generosu

nu a potutu nici-odata avea intentiunea d'a inchide usile focariului de cultura ce a creatu, de a le inchide tocmai celor ce au trebuinta de a se cultivá. Si acestia sunt copiii.

Noi, cei carii ne-am terminatu educatiunea, carii ne-amu formatu spiritulu, carii ne-amu cultivatu gustulu, carii ne-amu adaptatu la sorgintele bunului si alu frumosului in museele din Vien'a, Múnich, Dresd'a, Paris, Londr'a etc. noi nu avem necesitate d'a catá aci inspiratiuni mari, pussente artistice.

Daca oportunitatea museelor de provincie, daca binecuvantamu si admiramu pre omulu cultu si generosu care a donatu Sibiiului colectiunea de tablouri, acésta este pentru cá copiii nostri potu de mici, inainte chiaru d'a fi potutu visitá alte residentie, cu alte mesuri, cá ei potu aci subt ochii nostri dobendi notiuni utile.

Numai astfelu póte museulu Brukenthal fi o binefacere contributore la cultura candu, prin adesea sa visitare potemu inspirá copiiloru nostrii amórea artelor, pótemu desteptá in ei gustu pentru frumosu, iubire de studiu, de ocupatiuni seriose si inobilatóre de sufletu si a i prepará pentru intelegerea si apretierea acelor cap-d'opere ce, mai tardiu, voru putea admirá aiurea.

Siguru cá, in acestu casu mesurandu cu cugetulu rezultatele morale produse prin fundatiunea stramosiului lor, totu membrulu familiei Brukenthal va privi cu unu ochiu multumitu fundatiunea stramosiesca, cá-ci nu va fi o stérpa creatiune fara altu scopu decâtu vanitatea de colectoru, ci devine unu adeveratu si folositoru mijlocu de cultura.

Pána ce vomu avea a reveni asupra cestiunei, ve rogu, Domnule redactoru, a primi deosebit'a mea consideratiune.

Constantia de Dunca Schiau.

Membr'a mai multoru Societati literarie, artistice si pedagogice din Franti'a si Germani'a, fosta inspectóre generala a scóleloru de fete in Romani'a etc. etc.

— Sibiiu, 4 Novembre 1874.

In 26 Octobre a. c. s'a tenuity o góna pe hotarulu Avrigului, unde s'au inmutilitu ursii preste mesura. Comuna' a isi castigase licentia dela ministeriu de a face góna, inse numai pe trei dile. Atunci inse o plóia fórté mare de mai multe dile, alungase pe toti din padure acasa. In dio'a urmatóre inse ursii au si mancatu doui cai si doue vaci dintre vitele Avrigeniloru. S'a decisu se se continue „gón'a" in 2 si 3 Novembre. — Asia s'a si intemplantu. — In presér'a dilei prefapte Escelenti'a sa dn. comandantu generalu Fml. Bauer, d-nulu Generalmajoru Koczi, dnulu Josifu Sterca Siululuti, dnulu advocatu Preda, si inca doui dni oficiari s'au dusu din Sibiiu la Avrigu, unde in alta di, impreuna cu alti vreo 30 venatori si vreo 300 gonaci s'au apucatu de góna, a carei decurgere si rezultatu merita a fi cunoscutu.

Gonacii si venatorii instranduse in jurulu unui codru, cá o penza intinsa l'au inchisu de totu. Atunci gonacii intre chiuíturi si sunete de cornuri puscandu din candu in candu cu pistóle au pornitu catra venatori, cari erau intr'o departare mare de ei, insirati pe o cale. — Dupa inaintare de doue óre, gonacii au strabatutu prin desimea codrului si au ajunsu la distantia de 40 pasi spre lini'a venatoriloru, cari stetera in cea mai mare tacere. Epuri si vulpi au trecut printre venatori, dara pe „meruntisuri" ne fiindu ertatu a puscá, inca nu trasise nici-o pusca. Multi venatori cugetandu cá nu mai póte fi nimicu in góna pe teritoriulu dintre gonaci si venatori, parasindu'si „pusórea" au plecatu pe cale in susu. De odata resuna unu strigatu, alu carui tonu dovedea cá nu e gluma: „Aveti grija puscasiloru, cá e unu ursu in góna." In acelu momentu a si detunatu o puscatu... apoi inca un'a. — A dou'a puscatu (a lui George Ranga, omu de vreo 70 ani, care a puscatu mai multi ursi), a fostu lovitura de mórté. Candu a trasnititu pusca betranului, ursulu s'a trantitu la pamentu, éra betranulu de bucuria aruncandu'si pusca se repedi la ursu cá se se suie calare pe elu. „Nu te apropiá de ursu, cá-ci nu e mortu, strigara venatorii vecini." Ranga a statu pe locu. In acelu momentu ursulu s'a sculatu, si a ragnitu de óre-o câteva ori. — O larma de totu mare; inca doua puscatu. — Ursulu mormaindu si ragnindu a pornitu spre gonaci indareptu. — „Veniti dupa elu; curge sangele cá dintr'unu bou." — Gonacii erau toti in jurulu ursului pe care ilu vedeau; ursulu mormaiá cumplitu, éra gonacii sbierau cá dracii. — O larma infernala. — „Veniti puscasiloru, cá-ci ursulu omóra la ómeni" s'a auditu o voce, care a strabatutu preste celelalte 300 de voci.

Venatorii parasindu'si „pusórea" au alergatu acolo. — Ursulu care érá ranitu de mórté, si perdiendu o multime de sange slabise tare si de almintrelea devenise confusu; s'a reculesu inse dintru odata si voindu se'si sparga drumu printre gonaci, se aruncá printre densii. Mai antaiu apucandu pe o fetisióra cá de 10 ani, care mersese cu buna-sa ce se aflá si ea intre gonaci. Ursulu o prinse cu branc'a (lab'a) de pecioru si o a aruncatu in laturi de drumu, spre mirarea toturoru, cá-ci fetisióra scapa cu doue sgariaturi si spaim'a cea mare éra altu reu nu i s'a intemplantu. Unu flacau a intemplantu pe ursu cu o taiatura de secure asia de cumplitu, in cátu unu bou ar fi muritu de o lovitura cá aceea. — Ursulu inse a trantitu pe omu la pamentu si apucandu'lu de pitioru implantá patru colti adancu in carne. Sosindu venatorii, ursulu érási a pornitu, dar' acuma fara nici-unu planu, candu in stang'a candu in drept'a, cátu inainte pe atata indaraptu. Larm'a si sbieratulu nu mai incetá. — Inca 4 puscatu si ursulu remase mortu.

Mare norocu a fostu cá ursulu candu a ajunsu intre gonaci, érá de totu slabitu, cá-ci ar fi omoritu mai multi ómeni. — Acésta s'a intemplantu in 2 l. c. — In diu'a urmatóre din caus'a unei „intemplari" nu s'au potutu persecutá ursii.

Dupa reintórcerea óspetiloru din Sibiiu, satenii din Avrigu facurá o noua góna, in care detera preste trei ursi, dintre cari unulu a fostu ranitu, dar' au scapatu toti trei.

Dar' cele 3 dile pentru care se dobandise licentia de a putea puscá ursi trecura. Mai multu nu e ertatu a face góna asupra loru, pana ce nu se va castigá érási o noua licentia. — Pan' atunci trecu alte 2 luni. — Sermani ursi, candu a'ti sci voi cá in aceste 2 luni aveti „salva guardia", cáte lucruri bune n'ati face in acestu timpu, care e tocma celu mai bunu de góna, din cauza cá acuma cade frundi'a de pe tufa, gonacii potu strabate usioru, apoi venatoriu i se vede mai de parte, nu póte fi suprinsu; — in fine „cojoculu" vostru inca acuma e frumosu.

Peste 2 luni te bagi in vizuin'a, de unde esi la primavéra uritu si sdrantiosu. — Ce se faci, bagu sama trebue se aiba odata toti bine pe acésta lume, cá-ci acuma este lumea ursiloru si a lupiloru.

Dupa finea venatórei nepotanduse constata „erolu dilei", din cauza cá ursulu n'a caditu mortu de o singura lovitura, precum se dice cu terminulu technicu „ins Feuer gefallen" pelea ursului s'a vendutu cu licitatiune in fati'a locului. — Comparatoriulu a fostu Edmund Voll din Avrigu, care inca a fostu unulu dintre cei de pe urma puscatori asupra ursului, ér nici decum „matadorulu" precum se dice in „Tageblatt" Nr. 1788, acarui descriere nici de cátu nu corespunde adeverului.

— Saliste in Octobre 1879. (Scólele confessionale si art. de lege XXXII. din 1875.) Este frumosu candu unu statu se ingrigesce de fericearea supusiloru sei, dar' si mai frumosu este candu elu vine si garantéa existenti'a pioniriloru sciintiei, a invetiatoriloru prin legi positive, promitiendule prin acelea, cá ostenelele loru la tempu de nepotintia voru fi remunerate dupa meritu. Acésta credu cá a fostu principiulu ce a condusu pre legislatoriu din Ungari'a, candu a creatu art. de lege XXXII din 1875, relativu la pensionarea invetiatoriloru. Dela aparitiunea acestui articulu de lege s'a scrisu multu, chiar' si in colónele acestui pretiuitu diariu, fara cá invetiatorii nostri se fia petrunsu celu puçinu acuma intielesulu ad literam si intentiunea lui.

Lasu cá o lege candu se aduce antaiu, e defectuósa, si numai aplicarea ei in pracsá póte dá ocasiune la ameliorari, dar' cea presenta e atátu de incurcata si neinteligibile, in cátu nici chiar' juristii practicii nu o sci aplicá cu positivitate si dupa dreptu. Dovada e impregiararea, cá dela promulgarea ei pana in presentu nici cá s'a potutu dúce la indeplinire. Inspectorulu regiu de dare alu comitatului Sibiiu si comisiunea administrativa voru se o esecute acuma cu tóta rigórea, si fratii invetiatori se vedu astadi in fati'a unui mandatu basatu pre lege, pre care trebue se'lu indeplinesca chiar' si cu sacrificiile cunoscute. Inainte inse de a fi trasi fratii colegi subt esecutiune, credu cá e de lipsa se nelamurimu nitielu in cestiunea subversanta. Tacelele la acaroru platire ne obliga acea lege, le cunóscema cá si pre multe alte impositie ale statului.

§. 29 p. 1 si 2 ne spune apriatu, cá fiacare invetiatoru dela scóla poporala e obligatu a plati 3% din pensiunea de 300 fl. v. a., ce i se asigura, prin urmare 6 fl. v. a. pre anu, ér invetiatorii dela scóla normala 3% dupa pensiunea de 400 fl. v. a. prin urmare 12 fl. v. a. pre anu. De asemenea e obligata comuna' politica seu confessionala a solvi pentru fiacare invetiatoriu alu ei, chiar' si la casu candu postulu ar fi din intemplantu vacantu, o suma annuala de 12 fl. v. a. Am inceputu cu indatoriri ce ne li impune legea, care sunt clare. Se vedemu acuma, cine sunt indreptatiti a fi partasi la fondulu de pensiune.

§. 2. dice cá toti invetiatorii provediuti cu diplome seu atestate de calificatiune, precum si aceia, cari in sensulu art. de lege XXXVIII din 1868 au fostu in functiune si de atunci si-au doveditu calificatiunea prin unu testimoniu din partea autoritatii sale supreme de scóla. Pana a nu vorbi despre positiunea precaria, creata invetiatoriloru nostrii prin legea din cestiune, mai premitu in cá §. 12 alinea b), in care se spune apriatu cá „toti banii, platiti in fondulu de pensiune se privescu de proprietatea fondului, din cari nu se mai redau contribuentulu nici in casulu candu ar resigná de buna voia la functiunea de invetiatoriu, seu ar fi departatu, destituitu prin o sentintia óre care."

Ce privescu pre invetiatorii dela scólele comunali ale Statului, aceia credu cá voru fi multumiti si in specialu invetiatorii romani, cari dupa a mea parere sunt de a se inparti in 3 categorii si adeva:

a) Invetiatori betrani cu pracsá de atátia ani, inse fara atestatu de calificatiune, ci provediuti numai simplu cu unu decretu de denumire dupa sistem'a ce domnise inainte de 1868 respective inainte de introducerea statutului organicu.

b) Invetiatori deplinu calificati, inse totu deodata teologi absoluti, cari prin urmare se afla in functiune de docenti pe timpu nedeterminatu, provisoriu, pana li se va deschide loculu la o parochia.

c) Invetiatorii preparandi absoluti, prin urmare provedinti cu atestate de calificatiune, singurii invetiatori stabili si permanenti.

Inpartirea acésta a invetiatoriloru nostrii e justificata prin impregiararele tempului in care amu traitu si traimu; cu tóte aceste organele politice administrative obliga pe toti a plati tacs'a la fondulu de pensiune. Cei de subt a) credu cá nici-odata nu voru veni in placut'a positiune de a fi inpartasiti de o pensiune din cauza cá §. 8 alinea 5, considera cá inceputu alu servitiului numai durat'a dela dat'a atestatiului de calificatiune, respective a diplomei, prin urmare aceia toti nu voru mai trai cá se serveasca cei 40 de ani pretinsi de lege. Parerea mea e deci, cá ei nu potu fi suscepti de membrii ai fondului de pensiune, din cauza cá nu au diplom'a receruta in §. 2 p. 1, si chiar' candu ar fi suscepti cumva din nepreceperea loru, ar fi consultu cá

se apeledie in contra suscepterei, prin urmare se se subtraga dela plata, cunoscutu fiindu cá ei nu voru capeté nici-odata pensiune conformu §. 8 al. 5.

Cei de subt b) dupa cum sum informatu din cercurile competente, sunt scutiti prin o ordinatiune speciala a ministrului de culte dela platirea tacselor la acelu fond; cari au platitu dejá, potu pretinde banii inapoi, séu de se nu se inseria cá participantii la fondulu de pensiune si se continue a plati.

Remanu acum invetiatorii stabili pedagogi absoluti classificati subt c). Asiu audi bucurosu in privinti'a acésta si alte pareri, eu inse credu cá voru face bine ba e chiar' si consultu cá se solvésca, pentru cá ei voru formá cu tempulu adeverat'a classa a invetiatoriloru nostrii, deci neavendu confessiunile nóstre unu fondu de pensiune, se se faca membri, cari nu sunt suscepti se insiste la inspectoratele regii de scóle spre a fi primiti, cá estmodu se fia pusi in placut'a positiune cá la tempulu seu, se fia inpartasiti de pensiunea ce li se cuvina dupa dreptu si echitate.

Bine trebue observatu cá, invetiatorii trecuti de 55 de ani nu sunt obligati a solvi tacs'a séu a fi membri ai fondului de pensiune (§. 41 p. 1). Totuodata se in-sémna cá tacselle in sensulu legei trebue solveite incependu cu 1 Ianuariu 1875; asia dara invetiatorii, cari au fostu aplicati in anulu acela, restédia pe 4 ani cu 24 fl. v. a. resp. 48 fl. v. a., care suma e de a se solvi pana in 15 Novembre subt urmare de esecutiune. De asemenea si comunele politice si bisericesci. Dar' la scólele unde sunt 6 si 7 invetiatori, precum Saliste, Resinari etc., au se platésca fórté multu dintru odata. Asia de esemplu fondulu scóleloru din Saliste pentru 7 invetiatori 336 fl. v. a. ori sunt aceia indreptatiti la pensiune séu nu! Éta deci, cá legea din cestiune stórcé o multime de bani cu dreptu, cu nedreptu, fara cá se fia vr'unu prospectu de a se inbunatati sórtea statului invetiadorescu. Dar' inca si Chaosulu! Voiu reveni!*)

Unu invetiatoriu.

Romania.

D. ministru-presedinte a primitu dela d. ministru de interne, M. Cogalnicanu, urmatórea telegrama asupra caletoriei A. S. R. Domnului.

Luni, 15 Octobre 1870.

Astadi, 3 óre dupa amédi, Alteti'a Sa Regala a pusu piciorulu in Dobrogea. Tulcea este in serbatóre, primindu in sinulu ei pe antaiulu domnitoriu suveranu alu Romaniei, in buibuitulu tunurilor, in sunetulu clopotelor, in strigatele entusiaste ale poporatiunii de tóte nationalitatile, de tóte religiiunile, fara osebire. Primariulu presentandu la debarcaderea pane si sare, Domnitoriulu a disu aceste cuvinte: „Voiu iubi Dobrogea cum iubescu Romani'a, „din care ea face acum parte; ambitiunea mea, „staruintiele mele, voru fi de a dá acestei tieri „desvoltarea morala si materiala, la care i dá „dreptu admirabil'a sa positiune."

In momentulu acesta Alteti'a Sa Regala primeste autoritatile publice.

De séra Alteti'a Sa Regala va asistá la unu banchetu ce dá orasiulu in onórea Ilustrului Óspe, la care voru luá parte cincideci invitati.

Mane cele-lalte amenunte.

— Orasiulu Tulcea este unu microcosmu; poporatiunea sa este o aglomeratiune de tóte natiunile. Alteti'a Sa Regala a intrebuintiatu o mare parte a dilei spre a visitá templele religiése ale acestoru deosebite nationalitati. A visitatu biserica ortodoxa romana, biserica ortodoxa gréca, biserica ortodoxa bulgara, biserica ortodoxa russésca, biserica lipovenésca, capel'a catolica, sinagog'a, giami'a cea mare.

Maine va mai visitá capel'a protestanta, biserica arména, giami'a cea mica, biserica lipoveniloru fara cleru. Tóte aceste edificii fiindu parte ruinate, Alteti'a Sa Regala a promis potintiose ajutóre. Dupa dejunulu, la care a fostu invitati P. S. S. episcopulu Dunarei de josu, si mai multi notabili din Tulcea si Sulin'a, Alteti'a Sa Regala s'a transportatu la palatulu administrativu, unde a primitu deputatiunile comunelor rurale compuse de deosebite nationalitati si confesiuni. Alteti'a Sa Regala le a primitu pe tóte una dupa alt'a, conversandu cu fiacare in deosebitu despre interesele lor. Dupa aceea Alteti'a Sa Regala a visitatu deosebitele autoritati instalate in palatulu administrativu; totu in acea di a visitatu si scólele romane, gréca, bulgara, protestanta, arména si israelita; a visitatu inchisorile unde a facutu mai multe graciari; a visitatu casarmele si spitatulu militaru si civilu

*) Foile scolastice romanesce care esiau in anulu 1875 au publicatu acea lege tradusa, in una mai bine, in alt'a mai reu. In totu casulu, docentii si auctoritatile comunelor eclesiastice si politice interessate fórté la executarea acelei legi, se nu'si pregete nicidecum a o ceti din nou, a o studiá si a cunóscé, pana in cátu este aplicabile, pana in cátu nu e; apoi dieu, se mai dea si romanulu din mani si din picióre, se deschida ochii gubernului si ai dietei aretandu-le grósele defecte ale acelei legi. Déca in 1874/5 nu s'a facutu nimicu spre a scapá de napaste, se se faca macaru acuma, „cu mintea cea de pe urma a romanului." Red.

si gasindule neindestulátore, a ordonatu grabnice indreptari.

La prandiulu de sér'a au fostu invitati consulii poteriloru straine din Tulcea si cei veniti din Sulin'a. Miercuri diminéti'a Alteti'a Sa Regala va asistá la liturgi'a ce se va serbá de P. S. Episcopulu Dunarei de josu, in biseric'a bulgara, alu caruia cleru, in timpulu aflarei Altetiei Sale Regale in Tulcea, a recunoscutu jurisdictiunea eclesiastica romana; dupa aceea Alteti'a Sa Regala va pune pétr'a fundamentala la monumentulu ce este a se inaltia la Tulcea in amintirea anexarii Dobrogei cátra Romani'a. Loculu acestui monumentu este pe o inaltime ce domina Tulcea si care pórtá numele de Muntele-Sorei.

Plecarea pentru Cern'a-Voda a urmatu la amiadi. Joi diminéti'a Alteti'a Sa Regala a facutu intrarea Sa in Constanti'a.

Formalitatile pentru inpamentenire.

Ministeriulu justitiei a facutu prin „Monitoru“ urmatórea publicatiune:

„Avendu in vedere, cá cele mai multe din petitiunile de indigenatu ce se primescu de gubernu, precum si cele ce au fostu adressate pana acum onor. Adunari a deputatiloru, nu sunt insoçite de actele necesare, pentru spriginirea si probarea faptelor, pe temeulu carora se basésa cererea de inpamentenire;

Se aduce la cunoscinti'a tuturiloru acelu d-ni, cari au cerutu inpamentenirea, fia prin petitiuni catra A. S. R. Domnulu, fia catra onor. adunare a deputatiloru, cá se bine-voiesca a depune la acestu ministeriu actele probatórie, déca nu le-au anexatu la petitiuni.

Asemenea, si toti aceia cari voru cere de acum inainte inpamentenirea, urmédia, conformu noiei legi, se se adressese cu cerere la ministeriu, prin petitiune investita cu timbru mobilu de 25 bani, alaturandu si d-loru la petitiuni asemeni acte, fara de care nu li se va poté dá nici-unu cursu.

Actele necesare sunt:

1. Actulu de nascere;
2. Unu actu de identitate;
3. Pentru cei cari voru fi adusu in tiéra industria, inventiuni utile, séu cari voru fi fundatu aici stabilimente mari de comérciu séu industria, dovedit'care se probedie acestea;
4. Pentru acei nascuti si crescuti in Romani'a unu certificatu cá parintii loru sunt stabiliti in tiéra, si altulu prin care se se dovedésca cá nici ei, nici parintii loru nu s'au bucuratu vr'o data de protectiune straina.

Cá dovéda pentru acestu sfirsitu, poté servi si actulu de tragere la sorti, insoçitu de unu certificatu, cá nu s'a exclusu pentru cuventu cá este supusu strainu;

5. Actulu de emigrare de la protectiunea straina, pentru acei cari s'au bucuratu de asemenea protectiune.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Cunoscutul barbatu de statu romanu si senatoru Joanu Stratu a incetatu din viatia in 22 l. c. in urm'a unui morbu numai de síése dile.

— (Ferele selbatece). Dela infiintierea legi noue de venatu si anume de candu se iau câte 12 fl. v. a. taxa anuale pentru puscile de venatu si de candu trebuie se se céra licentia de la ministeriu, pentru-cá se se póta face venatória cu gonaci, lupii si ursii s'au inmultitu in Transilvani'a intocma cum erá mai de multu in timpurile cele barbare, candu ferele rapitórie intrá prin curtile locuitoriloru, precum intra in díele nóstre.

In tómn'a acésta se facura pana acuma vreo cinci venatori la ursi in muntii de cátra Moldov'a si spre Olteni'a, dara din multimea ursiloru abia picá câte unulu de glóntie venatoriloru.

In muntii comunei Avrigu de langa Oltu sunt in timpulu de facia celu puçinu 10 pana in 15 urși, ale caroru urme se cunosc in tóte partile, éra daunele facute de acelea bestii spurcate sunt enorme.

Corespondenti'a ce publicamu din buna vointi'a unuia din cei mai bravi si mai renumiti venatori de ai nostrii, va spune restulu.

— (Focu infricosiatu) a fostu in 15 Octobru in orasiulu Tocai, unde se face vinulu celu renumitu, inse scire mai exacta despre acelu desastru s'a publicatu tardiu. Foculu s'a escatu pe la 2 óre dupa miediulu noptiei din nesce gránarie góle, de unde apoi se aprinse biseric'a rom.-catholica, cea reformata, cu casele parochiali, cu alte optu case mai de frunte si cu tóte

apertinentiele loru. Daca n'au arsu mai multu, caus'a fú, cá ventulu ce batea cu furia, máná flacarile in partea in care curge riulu Bodrog, in care se oprira. Intensitatea incendiului fú asia de mare, in cátu clopotele de câte 24 si 30 centenarie (a 100 ) au cadiutu topite cá sér'a.

— (Inundatiuni in Murci'a). Frumós'a si multu iubit'a Spani'a este isbita de unu ingrozitoru desastru; mai multe districte au fostu inundate; mii de ómeni inecati si perderile materiale se radica la peste 50 de milióne. Scirile ce sosescu din provinciile inundate demonstra tóta dimensiunea desastrului, in trist'a ei realitate. Autoritatile au inmormentatu síése sute de cadavre numai in valea Segurei si, nepotendu-se inea strabate in unele tienuturi, unde sate intregi au disparutu, se presupune cá cadavrele ingropate supt derematuru nu se voru gasi de cátu dupa mari lucrari de uscare. Se dice cá peste 300 persóne au fostu tirite in mare numai in diu'a de 15. La Murci'a in cartiarulu *del Carmen* si *de San Benito* s'au derimatu 250 case si alte 100 amenintia a se derimá.

Districtele Lorca si Orihucla nu sunt astadi de cátu unu imensu lacu de nomolu, in care aparu ici-colea câte-va clopotnitie séu coperisuri derimate. Satele Txorréaguera, Era-Alta, Alquerias, Beniél, Albatalia, Garres, Aljucer si Nonduermas, care poporau *vega* Murciei, au disparutu cu totulu. La Nonduermas, preotulu si paraclisierulu, fugiti in clopotnitia bisericeii, n'au voitu se deschida usile nefericitoru locuitori, cari mai toti au peritu supt ochii loru. Indignarea poporului in contra acestui preotu fara anima si a demnului seu subalternu, a fostu aprópe de-a provocá desordine; autoritatile au arestatu pe acesti doi complici si li s'a intentatu unu processu criminalu. Déru, afara de acestu casu de miserabilu egoismu, câte acte de abnegare si de eroismu.

In nóptea de 14 au fostu scene oribile si totu de odata sublime. Intunereculu, sunetulu clopotelor, mugirea vijeliei, seomotulu surdu ce'lu faceau apele Segurei, se amestecau cu tópetele multimei ingrozite, cu apelurile desperate ale victimelor, cu sgomotulu caselor ce se cufundau supt loviturile curentului.

Cáti-va ómeni de anima, armati cu lanterne si cu tortie, isi dau zádarnice silintie pentru a veni in ajutoriulu nefericitoru cari se urcasera pe acoperisiele caselor loru. Se spunu lucruri ingrozítóre. Familii intregi au disparutu supt apa, cu câte-va momente inainte de-a le veni ajutoriu: femei, betrani, copii agatiati de obiecte plutítóre chiamau ajutoriu, fara nici unu folosu, talazurile ii térau, ii isbiau de obstacole si, sleiti de poteri, nefericiti dispureau in abisu. Cinci-dieci de lege patrute, de pamentu cultivatu sunt cu totulu devastate, o suta de sate distruse. In stabilimentele publice din Murci'a si la locuitorii caritabili din acelu orasiu sunt 12,000 de muncitori lipsiti de totu, goli, fometosi, desolati, cari au perdutu tóte sperantiele pe care le iubeau.

Provinciile Alicante si Almeria au suferitu asemenea multu; sunt tñnuturi cu totulu pustiite de tempesta, vii scóse din radecini, arbori, mori si vite luate de apa. Tóte cursurile de apa, care de obicei fertilisau aceste pamenturi atatu de productóre, se schimbaseru in torrente devastátore, care inghitiau totu ce erá in cursulu loru.

Câte nefericiri, câte miserii! (Romanulu).

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

Capitolulu II.

Despre principiulu care constituie diversele forme de gubernu.

Pentru de a potea espune caus'a generala a acestoru diferentie, trebuie se distingemu aicea principiele si gubernulu, precum amu distinsu mai susu Statulu si suveranulu.

Corpulu magistratuale poté fi compusu din unu numeru mai mare séu mai micu de membri. Amu disu, cá raportulu suveranului fatia de supusi devine cu atátu mai mare, cu cátu poporulu este mai numerosu si prin o analogia evidenta, potemu dice aceeasi si despre gubernu fatia de magistrati.

Forti'a totala a gubernului fiindu totudeauna aceeasi cá si a Statului, ea nu se schimba niciodata si prin urmare, cu cátu elu intrebuintiédia mai multu din acésta potere asupra propriiloru sei membri, cu atátu i remane mai puçina de a exercitá asupra intregului poporu.

Cu cátu sunt deci mai numerosi magistratii, cu atáta este mai slabu gubernulu. Fiindu acésta o maxima fundamentala, o vomu luá in mai de aprópe considerare.

In persón'a magistratului potemu distinge trei vointie essentialu diferite: un'a, vointi'a propria a individului, care nu tinde decátu la avantajulu seu

propriu; a dou'a, vointi'a comuna a magistratiloru, care se raporta singuru numai la avantajulu principelui si care se poté numi vointi'a de corpu, care in raportu cu gubernulu este generala, éra in raportu cu Statulu, din care gubernulu face parte, este particulara; a treia in fine, vointi'a poporului séu vointi'a suverana, care este generala, atátu in raportu cu Statulu cá intregu, cátu si in raportu cu gubernulu consideratu cá parte a intregului.

Intr'o legislatiune perfecta vointi'a particulara séu individuala trebuie se fia nula; vointi'a de corpu propria gubernului, fórté subordonata, si prin consecintia, vointi'a generala séu suverana totudeauna dominantá si singur'a cínosura a tuturiloru celorualte.

Din contra, conformu ordinei naturale a lucruriloru, aceste vointie diferite devinu cu atátu mai active, cu cátu se concentrédia mai multu. Astfelu vointi'a generala este totudeauna cea mai slaba, vointi'a de corpu ocupa rangulu alu donilea si vointi'a particulara loculu primu, pentru cá in gubernu fia-care membru alu seu este mai antaiu elu insusi, apoi magistratu si numai in rendulu alu treilea cetatiénu, o gradatiune acésta directu opusa aceleia, pe care o pretinde ordinea sociala.

Premisse acestea, se ne inchipuimu cá gubernulu intregu s'ar aflá intr'o singura mana. Atunci vointi'a particulara si vointi'a de corpu ar fi perfectu unite si prin urmare cea din urma ajunsa la cea mai mare intensitate ce o poté numai avea. Si pentru-cá intrebuintierea fortiei depinde dela gradulu vointiei, éra forti'a gubernului ne variandu niciodata urmédia, cá celu mai activu din guberne este acela alu unui singuru omu.

Din contra, unindu gubernulu cu autoritatea legislativa, facéndu din principe suveranu si din fia-care cetatiénu unu magistratu, atunci vointi'a de corpu confundata cu vointi'a generala nu va desvoltá mai multa activitate cá aceea, si ar lasá vointi'a particulara in tóta forti'a ei. Astfelu gubernulu, totudeauna cu aceeasi fortia absoluta, va fi minimulu seu de fortia relativa séu de activitate.

Aceste raporturi sunt necontestabile si alte consideratiuni le confirmédia. Cineva poté vedea de exemplu, cá fiacare magistratu este cu multu mai activu in corpulu seu decátu ori care cetatiénu in alu seu, si cá prin consecintia, vointi'a particulara are cu multu mai mare influentia asupra actelor gubernului decatu asupra acelu a ale suveranului, pentru cá fiacare magistratu este totudeauna investitu cu o functiune din partea gubernului, pe candu nici unu cetatiénu singuratecu nu are vreo functiune din partea suveranului. Mai departe, cu cátu Statulu se estinde mai multu, cu atátu i cresce si forti'a sa reala, de si nu in proportiune cu estinderea sa: dara Statulu remanendu acelasu, persónele magistratuale se potu inmulti ori cátu de tare, fara cá prin aceea gubernulu se castige o fortia reala mai mare, pentru cá acea fortia este aceeasi cu a Statului, acarui mesura este totudeauna egala.

Astfelu forti'a relativa séu activitatea gubernului se micșiorédia, fara cá forti'a absoluta séu reala se póta cresce.

Este unu lucru probatu, cá cu cátu sunt ocupati mai multu cu afacerile, cu atátu espeditiunea loru devine mai intardiata, pentru cá oferindu totu prudentiei, norocului nu i se dá nemica, pentru cá lasandu se tréca ocaziunea si deliberanduse prea multu, adesea se perde fructulu deliberatiunei.

Amu probatu cá cu cátu se inmultiescu magistratii, in aceeasi mesura slabesce gubernulu, si amu probatu mai susu, cá cu cátu numerulu poporului este mai mare, cu atátu forti'a reprimanta cresce. De aici urmédia, cá raportulu magistratiloru fatia cu gubernulu trebuie se fia inversu aceluia alu supusiloru fatia cu suveranulu, séu cu alte cuvinte, cu catu Statulu se mareste mai multu, cu atátu gubernulu trebuie se fia mai concentratu, astfelu cá numerulu siefiloru scade in proportiune cu crescamentulu poporului.

De altu-mentrelea eu aicea nu vorbescu decátu numai despre forti'a relativa a gubernului, éra nu despre rectitudinea sa: pentru cá din contra, cu cátu cresce numerulu magistratiloru mai tare, cu atátu vointi'a corpului se apropia de vointi'a generala, in tempu ce subt unu magistratu unicu, acésta vointia de corpu, precum am disu, nu este decátu o vointia particulara. Astfelu cineva perde pe o parte aceea ce poté castigá pe de alta parte, si art'a legislatorelui este, de a sci se ficese punctulu, in care forti'a si vointi'a gubernului, totudeauna in proportiuni reciproce, se se combine in raportulu celu mai avantajosu pentru Statu.